

УДК 004:[371.3+378]

Олег Малишевський,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної освіти та
комп'ютерних технологій
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Досліджено сучасний стан і основні проблеми інформатичної підготовки бакалаврів професійної освіти. Висвітлено основні соціальні й наукові суперечності, які необхідно розв'язати для підвищення якості інформатичної підготовки інженерів-педагогів. Сформульовано основні напрями для розв'язання окреслених у статті суперечностей.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційно-комунікаційні технології, інформатична підготовка бакалаврів професійної освіти.

Исследовано современное состояние и основные проблемы информатической подготовки бакалавров профессионального образования. Освещены основные социальные и научные противоречия, которые необходимо решить для повышения качества информатической подготовки инженеров-педагогов. Сформулированы основные направления для решения определенных в статье противоречий.

Ключевые слова: информатизация образования, информационно-коммуникационные технологии, информатическая подготовка бакалавров профессионального образования.

It was investigated the modern state and basic problems of informatics training of bachelors of professional education. Principal social and scientific contradictions, which are necessary to solve for the increase of the quality of informatics training of engineer-pedagogs were enlighten. The principal tendencies for solving enounced in article contradictions were defined.

Key words: informatization of education, informative-communicative technologies, informatics training of bachelors of professional education.

Розвиток сучасної системи вищої освіти відбувається в умовах інформатизації суспільства і характеризується динамізмом, використанням різних освітніх технологій, інноваційних методів і організаційних форм.

В основних державних документах (Закон України «Про вищу освіту» [2], Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [3], Концепція інформатизації освіти [4], Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в

освіті і науці» на 2006–2010 роки [1]) відображено загальні принципи інформатизації освіти, подальші перспективи розвитку цього процесу, а також тенденції оновлення змісту, організаційних форм і методів фахової підготовки педагогічних працівників на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформатизація суспільства та реформування вищої освіти вимагає модернізації змісту навчання майбутніх фахівців різних галузей народного господарства. Гостра конкуренція, що панує сьогодні на ринку освітніх послуг, посилює вимоги до якості інформатичної підготовки випускників вищих педагогічних навчальних закладів, зокрема студентів напряму підготовки «Професійна освіта». Оскільки, студенти, що обрали цю спеціальність, отримують соціально-захищений статус інженера-педагога, гострим і актуальним постає сьогодні питання підготовки їх як кваліфікованих спеціалістів для народного господарства, так і вчителів, озброєних сучасними знаннями в галузі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і спроможних готувати молоде покоління фахівців.

Одним із завдань професійної освіти є підготовка фахівця, спроможного не лише до виконання своїх вузько спрямованих професійних обов'язків, а й здатного використовувати обчислювальну техніку, інформаційні та комунікаційні технології з метою підвищення ефективності виробничого процесу.

У проєкті Концепції розвитку професійної освіти закладено шляхи розв'язання окреслених проблем і завдань через інформатизацію професійної освіти й навчання, задоволення інформаційно-комунікаційних потреб суб'єктів освітнього процесу [5].

У сучасній педагогічній науці питанням організації та вдосконалення навчального процесу у вищій школі вивчали Ю. Бабанський, В. Беспалько, Б. Гершунський, В. Кремінь, І. Лернер, З. Слєпкань та інші.

Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти висвітлено в роботах П. Гальперіна, П. Підкасистого, І. Підласого, В. Рубінштейна, Н. Талізної.

Окремим аспектам підготовки фахівців для закладів професійної освіти присвячено наукові роботи Н. Абашкіної, А. Ашерова, Ю. Бикова, С. Гончаренко, Е. Зеєра, М. Кадемії, Л. Лук'янової.

Дослідження в галузі методології інформатики проводились Ю. Биковим, Ю. Дорошенком, М. Жалдаком, В. Монаховим, Ю. Рамським, Н. Макаровою, Н. Морзе, А. Співаковським, О. Спіріним, Ю. Триусом та іншими науковцями.

У цих дослідженнях подані основні практико-орієнтовані напрями підготовки педагогічних та інженерних кадрів в умовах інформатизації освіти, основні положення яких, на нашу думку, можна адаптувати для розв'язання проблеми підвищення якості інформатичної освіти бакалаврів «Професійної освіти».

Навчання інформатичних дисциплін бакалаврів напряму підготовки

«Професійна освіта», в світлі вище згаданих досліджень, визначимо як технологічний процес і як сукупність взаємопов'язаних системотворних компонентів: цілі підготовки, її зміст, засоби, форми і методи навчання, програмно-методичне забезпечення, педагогічні умови і результат впливу технології.

Метою статті є аналіз сучасного стану інформатичної освіти бакалаврів напряму підготовки «Професійна освіта».

Ускладнення виробничих технологій, активне використання засобів ІКТ в усіх галузях життєдіяльності визначає сьогодні нагальну необхідність систематичного підвищення рівня інформатичної підготовки фахівця професійної освіти. Отже, особливого значення в умовах інформаційного суспільства, на нашу думку, набуває саме інформатична складова професійної освіти, реалізацію якої ми вбачаємо в цілеспрямованому організованому системному процесі забезпечення студентів методологією, технологією і практикою оптимального використання можливостей інформаційних і комунікаційних технологій для розв'язання фахових завдань.

Разом з тим, практика засвідчує, що знання з інформатики абітурієнтів, що вступають на перший курс спеціальностей «Професійна освіта» залишаються на досить низькому рівні. Аналіз інформатичної підготовки випускників загальноосвітніх навчальних закладів, бесіди з учителями шкіл і студентами перших курсів вказують на низку як суб'єктивних, так і об'єктивних чинників, що стали причиною ситуації, що склалась. До основних першопричин можна віднести:

- відсутність сучасних комп'ютерних класів у школах (переважно в сільській місцевості);
- низький рівень викладання інформатики;
- формальний підхід до організації навчального процесу;
- низька внутрішня та зовнішня мотивація навчання взагалі й навчання інформатики зокрема;
- відсутність бачення перспектив використання можливостей обчислювальної техніки та засобів ІКТ у своїй майбутній професійній діяльності.

Аналіз стану підготовки фахівців для системи професійної освіти, стандартів вищої професійної освіти, навчально-методичної бази цієї підготовки, дозволяє констатувати, що сьогодні вона відбувається за тридцятьма п'ятьма профілями [6]. Серед них лише один безпосередньо спрямований на підготовку спеціалістів у галузі інформатики – «Комп'ютерні технології».

Цікавим також, на нашу думку, є аналіз співвідношення частки дисциплін, які можна віднести до інформатичної підготовки, до загальної кількості дисциплін, що входять до навчальних планів окремих профілів професійної освіти. Частка інформатичних дисциплін визначалась відношенням кредитів, відведених на їх вивчення, до загальної кількості

кредитів за навчальним планом освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр. Так, за навчальними планами передбачено лише дві дисципліни («Інформатика та обчислювальна техніка» та «Інженерна та комп'ютерна графіка»), які входять до циклу природничо-наукової підготовки і метою яких є формування і розвиток знань, умінь і навичок, необхідних для використання обчислювальної техніки та засобів інформаційних і комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності. Отже, для напряму «Професійна освіта. Деревообробка» частка інформатичних дисциплін складає 4,17 %, для напряму «Професійна освіта. Харчові технології» – 5,24 %, для напряму «Професійна освіта. Технологія текстильної та легкої промисловості» – 4,12 %.

Для порівняння у навчальному плані напряму «Професійна освіта. Комп'ютерні технології» передбачено 18 дисциплін, пов'язаних з інформатичною підготовкою бакалаврів, що складає 34,83 % від загального навчального навантаження. Однак, цей напрям не відноситься до предмету нашого дослідження.

Як видно з наведених даних, кількість навчального часу, відведеного на вивчення дисциплін, пов'язаних з вивченням обчислювальної техніки та засобів інформаційно-комунікаційних технологій, на нашу думку, недостатня для ефективної підготовки фахівця системи професійної освіти. Це, в свою чергу, негативно впливає на рівень готовності інженерів-педагогів до виконання в майбутньому професійних обов'язків в умовах інформатизації суспільства. Крім того, недостатньо враховується специфіка й особливості кожного профілю професійної освіти.

Оскільки навчальні плани означених напрямів підготовки бакалаврів професійної освіти розроблялися на основі відповідних освітніх стандартів, єдиним шляхом для підвищення рівня інформатичної підготовки, на нашу думку, є розробка технології, спрямованої на її інтенсифікацію і вдосконалення. Отже, актуальним стає питання створення науково-педагогічних і програмно-методичних умов, які б забезпечували належну інформатичну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти.

У світлі означеної проблеми, доцільно, на нашу думку, вивчити потенційні можливості удосконалення організації навчального процесу за рахунок:

- розробки і впровадження широкого спектру спецкурсів, що корелюють як з окремими профілями, так і з особистісними інформаційними потребами студентів;
- забезпечення реалізації самостійного навчання;
- вирівнювання рівнів інформатичної підготовки першокурсників шляхом впровадження адаптивних курсів та інституту тьюторства;
- удосконалення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення.

Окреслена вище сукупність проблемних питань створює низку

суперечностей:

– між необхідністю підготовки фахівців для системи професійної освіти, спроможних ефективно використовувати обчислювальну техніку і засоби інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності і виконувати просвітницьку місію, і незабезпеченістю відповідної інформатичної підготовки;

– між зростанням вимог сучасного інформаційного суспільства до спеціалістів професійної освіти і недостатньою розробленістю теоретичних засад, що визначають загальні принципи інформатичної підготовки, зміст основних її компонентів, вимоги до інформатичних знань, умінь і навичок, необхідних сучасному інженеру-педагогу;

– між сучасним станом підготовки фахівців системи професійної освіти, спроможних до реалізації елементарних знань з інформатики і розв'язання найпростіших задач з використанням офісних і презентаційних пакетів, і необхідністю вдосконалення змісту інформатичної підготовки;

– між сучасними методичними підходами до підготовки інженерів-педагогів і необхідністю розробки науково обґрунтованого програмно-методичного забезпечення, спроможного інтенсифікувати технологію інформатичної підготовки майбутніх фахівців професійної освіти.

Для розв'язання означених суперечностей, на нашу думку, необхідно розв'язати низку завдань:

1. Провести теоретико-методологічний аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду інформатичної підготовки фахівців системи професійної освіти.

2. Розробити перелік інформатичних компетенцій бакалаврів професійної освіти та алгоритми їх формування.

3. Теоретично обґрунтувати зміст і структуру сучасної технології інформатичної підготовки бакалаврів професійної освіти.

4. Розробити технологію інформатичної підготовки бакалаврів професійної освіти й експериментально перевірити її дієздатність і ефективність.

5. Розробити рекомендації щодо структурування й обсягу інформатичної підготовки бакалаврів професійної освіти з урахуванням особливостей профілів їх підготовки.

Як бачимо, актуальним для подальших досліджень залишаються проблеми, пов'язані з розв'язанням і реалізацією окреслених у статті нагальних завдань інформатичної підготовки майбутніх фахівців у системі професійної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 роки : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 03.04.2012 : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

- laws/show/1153-2005-%D0%BF/print1166794263318967. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 03.04.2012 : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
 3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 03.04.2012 : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
 4. Концепція інформатизації освіти // Рідна школа. – 1994. – № 11. – С. 26–29.
 5. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 р.) Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 05.04.2012 : <http://dn.hosti.in.ua/index.php/normativno-pravova-baza/41-profesijno-tehnicna-osvita/484-kontsepsiya-rozvitku-profesijnoji-osviti-i-navchannya-v-ukrajini-2010-2020r-proekt>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
 6. Про затвердження Переліку профілів підготовки кадрів у вищих навчальних закладах за напрямом (спеціальністю) «Професійна освіта (за профілем)» : наказ МОН України № 705 від 16.07.2010 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 3.08.2010 р. за № 606/17899 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 05.04.2012 : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0604-10>. – Загол. з екрану. – Мова укр.